

S.M.A.K.

Lili Dujourie

Folds in time

Plooien in de tijd / Plis du temps

06.06.2015

04.10.2015

S.M.A.K.

Stedelijk Museum
voor Actuele Kunst
Jan Hoetplein 1
B- 9000 Gent
t +32 (0)9 240 76 01
www.smak.be

Openingsuren

Dinsdag t/m zondag
van 10.00 tot 18.00 uur
Gesloten op maandag

Tentoonstelling

Lili Dujourie. Folds in time
Plooien in de tijd | Plis du temps
van 6 juni tot 4 oktober 2015

Rondleidingen

BOEKjeBEZOEK
Gent Cultuurstad vzw
t +32 (0)9 267 14 66
e boekjebezoek@gent.be

Bezoekersgids

Inleiding:
Inne Gheeraert en
Annelies Vantghem
Tekst voor S.M.A.K.:
Annelies Vantghem

Afbeeldingen

Cover:
Zonder titel (rood naakt), 1983
© Lili Dujourie. Courtesy
Galerie Micheline Szwajcer,
Brussel

Pagina 4:
Zonder titel, 1967
© Lili Dujourie. Courtesy
Galerie Micheline Szwajcer,
Brussel

Pagina 14:
Oostende, 1974
© Lili Dujourie. Collectie
Mu.ZEE, Oostende

Pagina 17:
Koraal, 1978
© Argos, Brussel
Pagina 20:
Maelstrom 2, 2009
© Lili Dujourie. Courtesy Galerie
Michael Janssen, Berlin-Singapore

Sponsors

Stad Gent - Vlaamse Gemeenschap
Cultuur - Cobra.be - KLARA
Knack- H ART - JDN - MINI -
Mu.ZEE

Plooien in de tijd

Sinds de late jaren '60 werkt Lili Dujourie (°1941, Roeselare) aan een oeuvre waarin ze schippert tussen schilderkunst en sculptuur. Ze neemt hierin geen positie en dat is duidelijk voelbaar in deze solotentoonstelling. *Plooien in de tijd* is één tentoonstelling in twee musea. Ze gaat tegelijk door in S.M.A.K. (Gent) en Mu.ZEE (Oostende). Beide musea schoven tijdens deze doorgedreven samenwerking hun identiteit opzij om Lili Dujouries oeuvre binnen een organisch geheel centraal te stellen. Wil je de tentoonstelling in z'n geheel zien, dan moet je je daarvoor een zeventigtal kilometer verplaatsen, van het land naar de zee of vice versa, in het kielzog van de kunstenaar. Deze manier van presenteren sluit op een natuurlijke manier aan bij het oeuvre van Lili Dujourie.

In *Plooien in de tijd* gaat de kunstenaar op zoek naar tussenruimten en onderzoekt ze samen met Mu.ZEE en S.M.A.K. gelaagdheden binnen haar oeuvre. Ze gebruikt materialen die een dualiteit in zich dragen. Materialen die zacht én hard zijn, makkelijk te manipuleren én onwrikbaar. Vanuit die materie tast Lili Dujourie de ruimte af tussen vloer en muur, tussen staal en verf, tussen beweging en stilstand, tussen schilderkunst, sculptuur, fotografie en video. Ze maakt nooit een eenduidige keuze. Consequent creëert ze vanuit de tussenruimte, de plooi.

Lili Dujouries oeuvre is geworteld in de tijd. De kunst- en cultuurgeschiedenis inspireert haar. Maar Dujourie blik niet enkel terug. Ze reflecteert over haar inspiratiebronnen uit verleden tijden en voorziet ze van twists die de tijdsgeest waarin zij haar werk creëert niet alleen spiegelt maar ook overstijgt. *Plooien in de tijd* onderzoekt deze terugblik en vooruitblik.

Elk werk van Lili Dujourie is als een fragment. Bij het kijken ernaar voel je steevast een subtiel spel van aan- en afwezigheid. Precies dit balanceren wordt in deze tweeluiktentoonstelling – een associatieve bloemlezing van fragmenten uit Dujouries oeuvre – tot een hoger niveau getild.

Plooien in de tijd doet je zoeken en verlangen naar wat onzichtbaar is.

Ben je nu in S.M.A.K.? Lees dan hier verder.
Ben je nu in Mu.ZEE?
Draai dit boekje dan om en begin daar te lezen.

Zonder titel, 1967

Zonder titel, 1969

In de eerste ruimte zie je twee werken uit Lili Dujouries debuutperiode. Op de vloer ligt een vierkante staalplaat van 1 meter op 1 meter. Een snede loopt tot precies in het midden ervan. Het vierkant is ingesneden maar behoudt zijn kracht als vierkante vorm. Het tweede werk bestaat uit een paar staalplaten dat tegen de muur leunt. Enkele belangrijke principes van Dujouries oeuvre zijn in deze vroege werken al voelbaar.

Kijken ernaar is zowel een mentale als een fysieke ervaring. De manier waarop de staalplaten in de ruimte zijn geplaatst, suggereert dat ze iets aan het zicht onttrekken. Het gevoel van een onzichtbare aanwezigheid trekt aan en zet je in beweging om te zien wat er zich achter de platen bevindt. Zo blijken de muurvlakken erachter blauwgeverfd te zijn. Wat de platen dus verbergen is dat er weinig of niets te zien is. En over precies deze wisselwerking gaat het in deze en veel werken van Dujourie: over de spanning tussen aan- en afwezigheid, tussen het bewuste en het onbewuste.

Ook de kunstenaars consequente weigering om binnen de grenzen van één medium te creëren, zit in deze werken vervat. Op het eerste zicht lijken ze sculpturen te zijn. Toch vertonen ze ook linken met schilderkunst. Sculptuur richt zich doorgaans verticaal op en neemt meestal een centrale plaats in de ruimte in. Deze werken bezetten de ruimte niet. Ze staan aan de rand ervan en nemen positie in tussen de grond en de muur. Soms komt er ook verf en kleur aan te pas. In deze zin zijn ze eerder schilderij dan sculptuur. Toch zijn de aanraking en het evenwichtsspel tussen kunstwerk, vloer en wand essentieel. En dat geeft ze opnieuw een sculpturaal karakter.

Roman, 1979

Net zoals in Lili Dujouries werken met staalplaten kan je in haar reeks collages met als titel *Roman* niet alles tegelijk zien. De kunstenaar scheurde stukjes papier uit tijdschriften en reclamefolders en kleefde ze in compositie op grote vellen papier. De grootte van de drager en de extreme verspreiding van de snippers belet je om de werken in hun geheel te overzien. Flarden figuratie die hier en daar nog op de snippers te zien zijn, zijn verscheurd tot onherkenbare fragmenten. Het is onmogelijk om er een verhaal mee te construeren, zoals de titel van deze collages, *Roman*, lijkt te suggereren.

In veel van Dujouries werken steken verwijzingen naar niet-beeldende kunstdisciplines zoals poëzie of muziek. *Roman* verwijst naar literatuur. Maar Dujourie past er ook sculpturale principes in toe. De snippers en de ruimte eromheen gaan een fysieke relatie met elkaar aan. De snippers zijn tweedimensionaal maar lijken hun vlakheid te overstijgen en sculpturaal te worden. Hun gekartelde scheurranden, papierdikte en -soort zetten zich af tegen de achtergrond. De papieren drager kan je als een sokkel interpreteren.

Zonder titel (mannelijk naakt), 1977

In de tweede ruimte staan lichaam en tijd centraal. Fotoreeksen verkennen niet alleen de sculpturale kwaliteiten van een mannenlichaam maar ook de fragiliteit ervan. Traditioneel verwacht je in kunst eerder vrouwelijk naakt, maar Lili Dujourie, in die tijd overtuigd feministe, keerde de rollen om. Als vrouwelijke kunstenaar werkte ze met een mannelijk model. In sommige foto's zie je duidelijk

dat het om een man gaat. In andere wordt het spel tussen mannelijk en vrouwelijk onduidelijk en ligt de focus meer op het lichaam als vorm, als sculptuur.

Strelend licht versterkt het sculptuurkarakter van het lichaam dat verschillende antisculpturale, want horizontale poses aanneemt. Tegelijk verleent het spel met licht en schaduw de foto's een schilder Kunstige kwaliteit. Hun afgesneden kadering is dan weer typisch fotografisch. De opvolging van de ene lichaamspose na de andere legt de link met performancekunst en suggereert binnen elke reeks een tijdsverloop. De foto's zouden stills, bevroren fragmenten uit een video kunnen zijn.

Effen spiegel van een stille stroom, 1976
video, duur: 13'43"

In deze video staan lichaam en tijd maar ook ruimte centraal. We zien Lili Dujourie zelf in een stoere jeans. De rollen van kunstenaar, traditioneel mannelijk, en model, traditioneel vrouwelijk, vallen samen. Traag wandelt ze compleet ontheatraal in en uit beeld en neemt ze verschillende posities in in de ruimte, tegenover een spiegel en voor en achter de camera.

Dit zorgt voor een gevoel van ruimteverwarring. Waar situeert het beeld zich? Wat is spiegelbeeld en wat is rechtstreeks camerabeeld? En waar bevindt de kunstenaar zich die ook model is? Dujourie neemt twee posities tegelijk in en speelt daarvan alle mogelijkheden uit. Ze opereert simultaan voor en achter de camera en dit zowel 'actief' als kunstenaar, als 'passief' als model.

Algemene informatie over het vroege videowerk van Lili Dujourie en meer over deze video in het bijzonder kan je lezen in het andere luik van deze bezoekersgids. *Effen spiegel van een stille stroom* wordt in deze tweeluiktentoonstelling zowel in S.M.A.K. als in Mu.ZEE getoond, als een verbindend spiegelbeeld.

Zonder titel (rood naakt), 1983

In de foto *Zonder titel (rood naakt)* zien we uitzonderlijk niet Lili Dujourie zelf maar een andere vrouw als model. De kunstenaar is gekant tegen het gebruik en de manipulatie van modellen, maar bij het rode naakt gaat het om iets anders, namelijk de verleiding.

Je ziet de vrouw openlijk naakt poseren tegen een achtergrond van rood fluweel. Het naakt nestelt zich in en tegen het theatrale decor van gedrapeerd textiel. Toch situeert het zich in het middenplan van het beeld en niet op de voorgrond, zoals bij een portret. De sensuele roodfluwelen achtergrond neemt het grootste deel van het beeld in en biedt een voorsmaakje van de wandsculpturen met fluweel in de middenzaal van dit tentoonstellingsluik.

Associaties dringen zich op met de virtuoze, tactiele weergave van textiel in onder meer de oude schilderkunst van Vlaamse Primitieven zoals Jan van Eyck of Rogier van der Weyden of een barokkunstenaar als Caravaggio. Ook het feit dat de foto is gedrukt op canvas en is ingekaderd legt een link tussen fotografie en schilderkunst.

De ochtend die avond zal zijn, 1993

Het maagdelijk witte textiel dat over twee lange tafels is gedrapeerd doet denken aan een smetteloos tafellaken of een versgewassen handdoek. De tafels fungeren als sokkels voor het textiel dat zacht en plooibaar lijkt te zijn. Maar dat laatste is slechts schijn. Het textiel is gemaakt in gips, een materiaal dat star en hard is. Een sculpturale ogenbedrieger, naar analogie van de 17de-eeuwse trompe-l'oeil, een schildertechniek die bedrieglijk realistisch aandoet.

De confrontatie met dit bijzonder verstilde beeld dwingt stilte af. Het roept de meditatieve sfeer op van een klooster of de sereniteit van een leeszaal. Het strenge karakter ervan contrasteert met de zinnelijkheid van het rode naakt. Deze ruimte verenigt ook andere tegenstellingen zoals zwart-wit versus kleur, hard tegenover zacht, twee- ten opzichte van driedimensionaal en het zuivere van de ochtend versus het wellustige van de avond.

Memoires van de handen, 2007

De grillige sculpturen uit deze reeks zijn gemaakt van klei. Net als gips is dit een zacht materiaal dat pas door het te bewerken hard wordt. Lili Dujourie kneedde en kneep intens hompjes klei tot organische vormen waarin herinneringen aan haar handbewegingen zijn gestold. Handen dragen de sporen van hun eigen geschiedenis: alles wat ze ooit aanraakten, op welke manier dan ook, zit erin bewaard. Deze sculpturale momentopnames kan je zien als een ruimtelijke variant op stills, stilstaande beeldfragmenten uit (bewegende) films.

Sonnet, 1974
video, duur: 7'18"

In de video *Sonnet* lijkt de tijd quasi stil te staan, hoewel video een bewegend medium met een tijdsverloop is. We zien Lili Dujourie opnieuw zelf in beeld. Ze verwijlt voor een raam. Langzaam beweegt ze zich in de kamer, draait zich ruggelings naar je toe, staart uit het raam, rookt een sigaret, kijkt af en toe richting camera, verdwijnt uit beeld. Een aaneenschakeling van activiteiten, waarbij het woord 'activiteit' een veel te dynamische betekenis heeft. Er gebeurt bijna niets.

In volstrekte stilte lijkt de kunstenaar het verstrijken van de tijd te ondergaan. Mijmerend? Eenzaam? Wachtend? Verlangend? De luxe van verveling koesterend? De manier waarop ze afwezig aanwezig is als was ze een schim, doet denken aan een klassiek motief in oude schilderkunst: een personage dat in zichzelf gekeerd, peinzend uit een raam kijkt.

Alle video's van Lili Dujourie zijn gerealiseerd in one shot, één lange opname zonder montage. Ook de tijdsduur van *Sonnet* is dus gelijk aan de werkelijke tijd (real time) waarin werd gefilmd. Het is ongemanipluleerde tijd met een lineair verloop. Toch voelt de tijd in de video langzamer aan dan reële tijd. Deze indruk wordt versterkt door het statische camerastandpunt en door het ontbreken van actie, een verhaal, geluid en muziek.

De titel *Sonnet* verwijst naar de gelijknamige dichtvorm die zowel vormelijk als inhoudelijk aan een specifieke structuur voldoet. Zo volgt er in een sonnet na het beschrijvende deel altijd een inhoudelijke

wending. Ook Dujouries quasi actieloze *Sonnet* evolueert naar een pointe. De passage waarin de kunstenaars spiegelbeeld in het raam verschijnt, vormt een voorzichtige maar bijzonder poëtische epiloog.

Portret (gebroken spiegel), 1985

Net zoals het raam is de spiegel een belangrijk motief in schilderkunst. Beide benadrukken dat een geschilderd beeld altijd een illusie is. Een raam biedt doorkijk naar een extra ruimte in het schilderij dat op zich al een valse ruimte is. En een spiegelbeeld is niet echt. Het is slechts een weerkaatsing van de reële ruimte ervoor. Het raam en de spiegel verraden het bedrog van schilderkunst.

In *Portret* fungeert de spiegel op dezelfde manier als het geschilderde portret dat Basil Hallward maakte van Dorian Gray in de roman van Oscar Wilde. Tegenover Gray's eeuwige, onbezoedelde schoonheid toont het gezicht op het doek de smet van zijn hartstochten en zonden. In *Portret* confronteert de spiegel je met jouw innerlijke realiteit. De gebroken spiegel en zijn reflectie vallen letterlijk samen met de versplintering van je eigen zijn. Ze alluderen op gebroken illusies. Als in een gecraqueleerd schilderij zie je een in fragmenten gebarsten reflectie van jezelf. Het beeld, jouw portret, valt uiteen.

Roman, 1977
Keats, 1990

Ook in deze collage uit de reeks *Roman* is het totaalbeeld vatten onmogelijk. Het verschil met de werken uit dezelfde reeks die je zonet in de eerste ruimte zag, is dat de papiersnippers hier rechtstreeks op de muur zijn aangebracht. In *Keats* wordt een spierwitte gipsen evocatie

van een geplooid stuk textiel gepresenteerd op een sokkel van vier slanke zwarte metalen pootjes. Iets onbelangrijks als een geplooid stuk stof wordt geïsoleerd zodat de schoonheid en rijkdom ervan zichtbaar worden. En dit door middel van een arm materiaal als gips. *Keats* toont wat in het alledaagse leven over het hoofd wordt gezien, maar er wezenlijk deel van uitmaakt. Het werk gaat over de bewustwording en de erkenning van wat als onbelangrijk wordt beschouwd.

Places devoted to the night / Remote from tumults and from noise, 1983

Caresse l'horizon de la nuit, 1983

Zonder titel, 1985

Jusqu'au sombre plaisir d'un cœur mélancolique, 1983

Fontevraud, 1986

Giovanni delle Bande Nere, 1986

Maagdendale, 1982

In de middenzaal van dit tentoonstellingsluik lijkt het fluweel uit het rode naakt ruimtelijk uit te waaiëren. Lili Dujourie isoleert het tot een motief en geeft het een autonoom karakter. Het decor dringt naar voor. De hiërarchie tussen voor- en achtergrond wisselt. Opgekruld, vloeiend gevouwen of losjes gedrapeerd lijkt het fluweel te balanceren tussen de reële ruimte voor de sculptuur en de illusoire wereld erachter.

De luxueuze textuur, het weelderige plooienspel en de intense kleuren van de stof doen barok, dramatisch, soms zelfs pompeus aan. Ze

suggereren wereldse rijkdom, verleiding en erotiek, maar verwijzen evenzeer naar de theatrale decors en gewaden in religieuze schilderijen van oude meesters. Bij Rogier van der Weyden bvb. vindt Dujourie het fascinerend hoe figuren bewegen en hun gewaden blijven hangen, een tegenbeweging maken en het lichaam tot stilstand brengen.

Dujouries fluweelsculpturen zijn als gewaden zonder lichaam. Ze bestaan uit een stalen raamwerk waarover fluweel is gevouwen. De stof werd gemodelleerd tot op het punt waarop een zacht briesje het beeld in beweging lijkt te brengen en lijkt op te laden met poëzie. Op dat moment werd de beweging gefixeerd, werd het fluweel verstevend, werd een tijdsfragment gestold.

Niet alleen in het aantrekkelijke, aabare fluweel, maar ook in de poëtische titels schuilen diepe verlangens. Melancholie en levenslust, zwaarte en lichtheid, hard- en zachtheid, dynamiek en verstillend concurreren met elkaar. Geschreven taal versterkt de beeldtaal en omgekeerd.

Twee fluweelsculpturen zijn niet in deze ruimte te zien. *Giovanni delle Bande Nere* wordt gepresenteerd bij de balie van S.M.A.K., *Maagdendale* in MSK Gent, de overbuur van S.M.A.K.

Maelstrom 1-5, 2009-2010

In *Maelstrom*, een recente reeks sculpturen in papier-maché, lijken de papiersnippers uit de collagereeks *Roman* zich van de wand los te maken om driedimensionaal te worden. De sculpturen zijn gemaakt uit krantenpapier. Hun vormen verbeelden maalstromen,

ronddraaiende, malende stromingen, en harmoniëren visueel met de barokke krul van de fluweelsculpturen. Dujourie drukt er kritisch haar bezorgdheid mee uit over de informatiestroom die ons dagelijks als sluipend gif overspoelt. In de zondvloed aan informatie dreigt belangrijke inhoud te verdrinken, kopje onder te worden gezogen door onderstromen en draaikolken vol banaliteit en schijnwaarheden.

Oostende, 1974

Ook in de eindeloze golfslag van de zee kan je figuurlijk verdrinken. De altijd bewegende en tegelijk immobiele zee nodigt uit tot verwijlen, tot langzaam strelen met je ogen. In de jaren '70 experimenteerde Lili Dujourie niet alleen volop met het toen gloednieuwe medium video. Ze verkende ook de mogelijkheden van diaprojectie. In *Oostende* worden negen dia's naast elkaar geprojecteerd. Door een raam zie je een strand en de zee. Het blikveld van de camera en het houtwerk van het raam kaderen het beeld. Ze vergroten de afstand tussen je blik en de zee.

Net als videostills of snapshot fotografie tonen de geprojecteerde lichtbeelden momenten uit een tijd die voorbij is. Elke beweging is versterkt. Toch maakt Lili Dujourie ook in dit werk het verstrijken van de tijd indirect zichtbaar. Ze speelt een spel van aan- en afwezigheid met het medium dia. Diabeelden verschijnen enkel dankzij licht. Door de warmte van de lichtbronnen die de dia's in dit werk onophoudelijk belichten, vervagen de beelden tot de dia's doorbranden en de beelden volkomen onzichtbaar worden. Uiteindelijk vernietigt het medium zelf de beelden die het oorspronkelijk voortbracht.

Stillicht, 1991

Licht vs. schaduw en natuur vs. cultuur zijn het thema in Lili Dujouries uitgepuurde werken in witte en donkere marmer. Dit materiaal wordt met eeuwigheid en luxe geassocieerd en staat zo ook symbool voor cultuur. De vloersculptuur *Stillicht* is een abstractie van natuurlijk licht dat door een raam schijnt en schaduwen op de vloer tekent. Verschillende lagen marmer liggen over elkaar heen. Naarmate de tijd verstrijkt, verschuiven de schaduwen. De kunstenaar fixeert opnieuw een efemer en beweeglijk verschijnsel door middel van een star sculpturaal materiaal. Omwille van zijn onbeweeglijke vastheid leent dit materiaal zich daarvoor allesbehalve op een evidente manier.

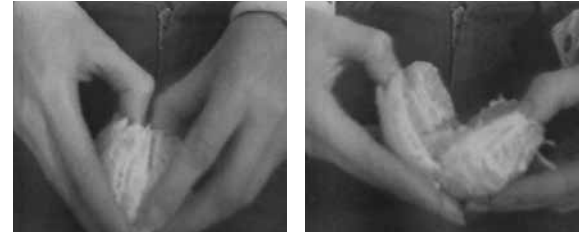
In mijn nacht nadert niemand, 1985

Als een echo van de fluweelsculpturen en als een spiegelbeeld van *Portret (gebroken spiegel)* – een werk dat je zonet zag, niet toevallig in de museumruimte hiertegenover – zie je ook in deze ruimte een spiegel. Beide ‘spiegelwerken’ thematiseren de onmogelijkheid van het beeld. In het algemeen kan een beeld nooit de perfecte weergave van de werkelijkheid zijn. In deze werken in het bijzonder is het voor de spiegels onmogelijk om een (perfect) (spiegel)beeld te vormen.

In mijn nacht nadert niemand bestaat uit een spiegel die met zorgvuldig symmetrisch gedrapeerd fluweel is afgedekt. Enkel wanneer de stof zou worden weggenomen, zou je een portret van jezelf zien. Maar dit verlangen wordt niet ingelost. Suggereert de titel een afwijzing? Of drukt hij toch een uitnodiging uit?

Violetta, 2001

De soepele lijnen van dit portret in staaldraad weifelen tussen tekening en sculptuur. Ze herleiden de geportretteerde tot een grafisch profiel, tot haar essentie. In tegenstelling tot de kleisculpturen uit de reeks *Memoires van de handen* waarin creatie als een fysieke handeling zichtbaar is, legt Dujourie in dit werk de nadruk op het hoofd en het denkproces dat bij creatie hoort.

Koraal, 1978
video, duur: 6'23"

In deze video wordt het creatieproces omgekeerd tot het ontmantelen en vernielen van een vorm. Je ziet handen een sinaasappel pellen, de partjes vruchtvlies een voor een van elkaar scheiden en buiten beeld brengen. Wordt het fruit opgegeten? Opnieuw ligt de nadruk op de beweging van de handen die dit keer niet creëren, niet doen verschijnen, maar vernietigen en doen verdwijnen.

Koraal is een tergend langzame maar pijnlijk mooie registratie van een alledaagse handeling. Net als Lili Dujourie's andere video's kwam er geen montage aan te pas. Toch voelt de ongemanipuleerde werkelijke tijd in de video ook hier trager aan dan het reële ritme van het alledaagse leven. Hij vraagt om rustige concentratie en verlangzaming bij het kijken.

Een uitgesproken verhaallijn ontbreekt. Wel zorgt de afwisseling tussen momenten waarop de handen zich ruw in de sinaasappel naar binnen werken en ze de vrucht voorzichtig beroeren voor een organische spanningsboog. In het slotbeeld, wanneer de vrucht

volledig is verdwenen, vinden de handen elkaar heel eventjes. Verdere actie is er niet. De bijna statische indruk die de video nalaat, wordt versterkt door de afwezigheid van geluid. Paradoxaal genoeg verwijst de titel van de video naar liturgische muziek.

Between Black and Pink, 1986

Viel het je op dat net de feloranje kleur van de sinaasappel in de video *Koraal* binnen het zwart-wit beeld tot grijs werd gereduceerd? Nochtans is kleur een belangrijk instrument in Lili Dujouries oeuvre. *Between Black and Pink* bestaat uit metalen platen die aan de ene zijde zwart, glad en afstotend zijn en aan de andere kant roze, lichamelijk maar toch artificieel. Tussen die platen is een ondefiniceerbaar kleurig kluwen van gedrapeerd fluweel geperst. De sculptuur is ontoegankelijk. Je kan alleen binnengluren. Spiegels zorgen voor een complex ruimtegevoel en lijken de fluweelkluwen eindeloos te verlengen. Vanuit geen enkel standpunt kan je dit werk in zijn geheel vatten. Fragmenten winnen het van het totaalbeeld.

Zonder titel, 1970

Zonder titel, 1969

De werken in staalplaat voeren je terug naar het begin van dit tentoonstellingsluik. Tegelijk zetten ze je op weg naar de presentatie van werk van Lili Dujourie in relatie tot *Wall Drawing Nr.36* van Sol LeWitt. Rond deze muurtekening uit de museumcollectie ontwikkelt S.M.A.K. tot begin 2016 in nauwe samenwerking met verschillende kunstenaars enkele kleine tentoonstellingen en performances. Dujourie en Sol LeWitt ontmoeten elkaar vooraan op deze verdieping.

Kabinet, 1992

In de eindruimte van dit tentoonstellingsluik zie je een ensemble *Kabinetten*. De proporties van deze sobere objecten hebben iets menselijks. Hun hoge, ranke benen dragen gesloten, zwarte boxen. Op ooghoogte. Pas wanneer je om de sculpturen heen stapt, merk je dat van elke box één zijde open is. Je kan de *Kabinetten* als het ware in de ogen kijken.

Binnenin de beschermende ruimte van elke box zie je een sneeuwwitte gipsen vorm die zich als een miniatuurlandschap ontvouwt en aan gevouwen textiel doet denken. In de *Kabinetten* biedt Lili Dujourie je een glimp van het verborgen leven der alledaagse dingen. Uitvergroot en geïsoleerd betrapt de kunstenaar hen in hun stille schoonheid. Opnieuw buit Lili Dujourie de suggestie uit dat er iets meer te zien is, dat er iets verborgen is. De kunstenaar vangt ons in een spel tussen binnen en buiten, tussen verbergen en openbaren.

Zonder titel (Belgisch marmer), 1988

De realiteit heeft zoveel kanten dat ze onmogelijk in haar geheel te vatten is. Uiteindelijk ben je enkel en alleen op jezelf aangewezen om jouw kijk erop te vormen. Hoe relatief en persoonlijk die onvermijdelijk ook is. Precies zo speel jij, de kijker, altijd een essentiële rol bij het ervaren van kunstwerken. Jouw blik en jouw interpretatie vervolmaken de werken. Niet toevallig confronteert de spiegel binnenin deze marmeren sculptuur, die hoog in de ruimte hangt, je met een reflectie van jezelf.

Lili Dujourie

Folds in time

Plooien in de tijd / Plis du temps

06.06.2015
04.10.2015

Mu.ZEE

Kunstmuseum aan zee
Collectie van de Provincie
West-Vlaanderen en de Stad
Oostende
Romestraat 11
B- 8400 Oostende
t +32 (0)59 50 81 18
www.muzee.be

Openingsuren

Dinsdag t/m zondag
van 10.00 tot 18.00 uur
Gesloten op maandag

Tentoonstelling

Lili Dujourie. Folds in time
Plooien in de tijd | Plis du temps
van 6 juni tot 4 oktober 2015

Tickets en rondleidingen

t +32 (0)59 24 21 91
e info@muzee.be

Bezoekersgids

Inleiding:
Inne Gheeraert en
Annelies Vantygheem
Tekst voor Mu.ZEE:
Inne Gheeraert
Citaten:

Lili Dujourie, interview in De Witte
Raaf, maart-april 2007

Afbeeldingen

Cover:

Zonder titel (blauw naakt), 1980

©Lili Dujourie. Courtesy

Galerie Micheline Szwajcer, Brussel

Pagina 27:

Roman, 1978 ©Lili Dujourie. Courtesy

Galerie Micheline Szwajcer, Brussel

Pagina 29:

La Tosca, 1984 ©Lili Dujourie

Courtesy Galerie Micheline Szwajcer,
Brussel

Pagina 31:

Mille et une nuit (1), 1993

©Lili Dujourie

Pagina 33 bovenaan:

Initialen der stilte, 2007

©Lili Dujourie

Pagina 33 onderaan:

Les illusions de la mémoire, 2007

©Lili Dujourie. Collectie Mu.ZEE

Oostende. Foto : Steven Decroos

Pagina 38:

Meander, 2009-2010

©Lili Dujourie. Courtesy

Galerie Micheline Szwajcer, Brussel

Sponsors

Provincie West-Vlaanderen

Stad Oostende - Vlaamse Gemeenschap

Cultuur - Cobra.be - KLARA

H ART - S.M.A.K.

Zonder titel, 1967

Vanaf 1967 maakt Lili Dujourie een aantal minimalistisch geïnspireerde kunstwerken met metalen platen en stangen. Ze houden elkaar in evenwicht en ontsnappen aan de zwaartekracht. Zo bijvoorbeeld leunen twee stalen platen tegen elkaar en vormen een driehoek, of twee ijzeren staven leunen langs twee zijden op een rechtstaande stalen plaat die in balans wordt gehouden. De onderdelen worden niet aan elkaar gelast, maar houden elkaar al steunend recht. Wanneer de plaat tegen de muur leunt, betreft de kunstenaar ook de omgeving in het gebeuren. Er ontstaat een spanning tussen tonen en verbergen. Die spanning is er wanneer de plaat tegen de muur leunt, op de grond ligt of wanneer er iets tussen of onder de platen zit.

Ook kleur is een belangrijke speler in deze vroege werken. Soms schildert Lili Dujourie het muurgedeelte achter de metalen platen in rood, geel of groen. De afstand tussen de platen past ze aan naargelang de keuze van de kleur. Bij rood kiest ze voor een kleine afstand, bij blauw en groen maakt ze de afstand groter. De intensiteit van de kleur bepaalt dus de opening. “Hoe breed moet een opening zijn om de kleur aanwezig te maken?” is de hamvraag. De kunstenaar maakt ook enkele werken op papier die op hetzelfde principe berusten: loshangende vellen papier tegen een witte muur geprikt, het muurvlak er onder in een kleur geschilderd.

Inspiratie vindt Lili Dujourie bij de Amerikaanse kunst van dat moment, die ook in Europa de kunstscène beheerst. Ze is geboeid door Mark Rothko, Clyfford Still, Barnett Newman en kort daarna vooral door het zuivere minimalisme en de conceptuele kunst.

Veel van haar vroege minimalistische werken zijn verloren gegaan. Ze zijn per ongeluk vernietigd of nauwelijks tentoongesteld.

Het vroege videowerk van Lili Dujourie

In het begin van de jaren zeventig domineert de conceptuele kunst de VS en Europa. Lili Dujourie zoekt een manier om zich hiervan los te rukken en een eigen weg te bewandelen. Ze experimenteert met heel verscheiden media. Video is op dat ogenblik de laatste grote vernieuwing. Vooral de directheid van het medium fascineert haar. “Als je foto’s maakt, is het altijd afwachten of ze goed zijn. Het licht kan fout zitten, het beeld kan in zijn geheel tegenvallen. Bij video heb je onmiddellijk beeld op de monitor. De mogelijkheid tot controle is fantastisch. Je weet op elk moment wat je doet.”

De kunstenaar kiest voor een statische camera, zonder montage of geluid. Met dat medium zoekt ze uit hoe ze schilderkunst en beeldhouwkunst kan verenigen. Het vaste camerastandpunt geeft het beeld een schilderachtig karakter. In het vlak van het monitorscherm ontstaat een bewegend schilderij. Ook de grijswaarden en het lichtspel verwijzen naar de schilderkunst. Het sculpturale zit in de ruimte en de beweging van het lichaam. Het geheel is schilderkunst en boetseren met het lichaam tegelijk.

Inhoudelijk gaan deze vroege video’s over verveling en het langzaam verstrijken van de tijd. “Je vindt die ennuï ook terug in schilderijen van naakten. Je leest de verveling af van hun gezichten, maar het spannende is dat je nooit weet wat ze vanbinnen voelen: er is altijd de suggestie van een innerlijke dynamiek.”

Bijna steeds staat Lili Dujourie zelf model voor haar video’s. “Ik was feministe in die tijd. De vrouw was altijd het model geweest en ik wilde daar komaf mee maken. Als vrouw kon ik toch geen andere vrouw manipuleren! Trouwens technisch gesproken zou dat niet eens mogelijk zijn geweest. Als je de intimiteit van vrouwelijk naakt wil oproepen, dan moet je dat zelf doen, zoiets kan je niet opleggen aan een model. Hetzelfde geldt voor het specifieke ritme en voor het gevoel van het verstrijken van de tijd. Je kan niemand dirigeren om zoiets delicaats uit te drukken. Je kan het niet eens verwoorden!”

Effen spiegel van een stille stroom, 1976
video, duur: 13’43”

Het eerste beeld van deze video toont een lege ruimte, met links een helder verlicht vlak en een schouwsteen. Rechts verschijnt een vrouw gekleed in hemd en jeansbroek. Wanneer de vrouw uit het beeld verdwijnt, begrijpen we dat de rechterhelft van het beeld een spiegel is die de ruimte achter de camera weerspiegelt. Op het einde gaat de vrouw vlak voor de camera zitten – bijna schermvullend – en steekt ze een sigaret op. Ze zit nu voor haar eigen beeld.

De spiegel is een terugkerend gegeven in het oeuvre van Lili Dujourie. Hij staat voor misleiding, aanwezigheid en afwezigheid tegelijk. Hij wordt ook gebruikt als middel om ruimtes in elkaar te monteren. In deze video creëert de spiegel een extra ruimte in het beeldvlak. De vrouw verschijnt ofwel rechtstreeks voor de camera ofwel voor de spiegel, maar beide verschijningen komen nooit samen.

We zien twee onderwerpen die steeds terugkomen in haar video's: een ruimte die zich ontvouwt in de tijd en een personage dat vastzit in de ruimte, zich verveelt, wacht, niet goed weet welke kant het op moet. Aan het einde van *Effen spiegel van een stille stroom* gaat de vrouw voor de spiegel zitten in een nadenkende, verveelde houding. Het vormt een verrassende epiloog in een werk waarin bijna alle aandacht gaat naar de complexe verhouding met de ruimte. "Ik denk dat ik behoefte heb aan zo'n storend element. Iets miniems dat niet klopt met het scenario en dat de link legt met verveling, met alledaagsheid en vooral met poëzie."

Passion de l'été pour l'hiver, 1981
video, duur: 15'41"

In *Passion de l'été pour l'hiver* staat een vrouw in een kamer voor een groot raam dat uitziet op de zee (Oostende). De vrouw is nadenkend in zichzelf gekeerd. Ze aanschouwt de herhalende bewegingen van de zee. Een hond ligt languit op de grond en kijkt naar de langzame bewegingen van de vrouw. Intussen glijden de schaduwen en de tijd langzaam voorbij.

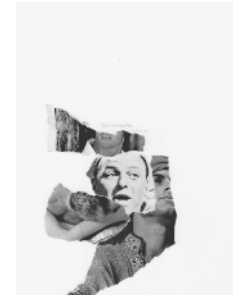
Landschap, 1976
Stilleven, 1976
Roman, 1976

In het midden van de jaren '70 legt Lili Dujourie zich toe op een reeks werken in papier. Globaal genomen kunnen we drie grote reeksen onderscheiden: het stilleven, het landschap en de roman. Bij elk van

deze reeksen kiest Lili Dujourie fragmenten uit tijdschriften. Ze scheurt ze uit en plaatst ze in een compositie. Kleurrijke fragmenten brengt ze samen op een blad papier met begrensd contouren tot een stilleven. Of ze verspreid de fragmenten rechtstreeks op de muur in een open landschap. De leegte rondom is minstens even bepalend als de fragmenten. Er wordt een spel gespeeld tussen aanwezigheid en afwezigheid.

Eigenlijk kan je elk werk van Lili Dujourie lezen als een fragment. Of het nu een papiersnipper tegen de wand is, een bloem in papiermaché, een sculptuur in geplooid lood of een marmeren sculptuur op de grond, steeds verwijst het naar iets anders. Het is een onderdeel van een niet zichtbaar geheel.

Ook de *Roman* is op dezelfde manier opgebouwd als het *Stilleven* en het *Landschap*. Opnieuw kiest Lili Dujourie voor fragmenten uit tijdschriften, maar nu hebben de fragmenten een inhoud. Ze selecteert herkenbare, realistische beelden. Meestal gaat het over de rol van de vrouw in de maatschappij: erotisch, pornografisch of idyllisch. Een beeld van de vrouw zoals de maatschappij haar wil zien en haar kan gebruiken. Anders dan bij het *Stilleven* en het *Landschap* zijn de fragmenten voor deze *Romans* op grote vellen papier aangebracht.

Zonder titel (blauw naakt), 1980

Rond 1980 experimenteert Lili Dujourie met de mogelijkheden van het medium diaprojectie. *Zonder titel* bestaat uit twee dia's die naast elkaar worden geprojecteerd. De beweging is volledig verstard. De blik van de camera bepaalt het frame van het beeld. De twee beelden onderscheiden zich door een verschillende pose. Op het tweede beeld wendt de vrouw zich naar zichzelf toe, naar haar verschijning op het eerste beeld, het hoofd naar beneden, verzonken in zichzelf. De poserende vrouw is een 'tableau vivant' geworden, als een paneelschildering van een onbekende oude meester.

Voor de houdingen die ze kiest, grijpt ze terug naar de kunstgeschiedenis. Ze inspireert zich op mannelijk en vrouwelijk naakt. Hoewel er in de kunstgeschiedenis meer vrouwelijk dan mannelijk naakt terug te vinden is, inspireren haar evengoed *David* van Donatello, *Christus* van Mantegna of *Adam* van Jan van Eyck. De poses verwijzen dan wel naar beelden op schilderijen, maar nooit naar een concreet schilderij.

De blauwe gedrapeerde stof met theatrale plooienvall op de achtergrond kondigt een nieuwe fase aan in het oeuvre van Lili Dujourie. Vanaf midden jaren '80 evolueert haar werk naar imposante sculpturen met fluwelen draperieën.

La Tosca, 1984

Crépuscule, 1985

In het midden van de jaren '80 creëert Lili Dujourie kunstwerken met theatraal gedrapeerde stoffen, vaak in fluweel. Deze sculpturen

ogen bombastisch, maar ook heel sensueel. Ze zijn hard en zacht tegelijk, makkelijk te manipuleren en onwrikbaar. De beweging van de plooienvall wordt gevat en bevroren als een fragment in de tijd. Door het theatrale karakter van de sculpturen wordt deze periode 'barok' genoemd. Maar Lili Dujourie heeft zich evengoed geïnspireerd op de weergave van fluweel in de schilderijen van Rogier van der Weyden en Jan van Eyck.

Vaak worden ook lijsten geïntegreerd in deze sculpturen. Ze maken het mogelijk om de wereld van het beeld te onderscheiden van het gewone, het alledaagse. De lijst scheidt het beeld van alles wat niet-lijst is. De lijst behoort niet zelf tot de voorstelling, maar maakt de voorstelling mogelijk.

In het kunstwerk *Crépuscule* ligt een zwarte stof schijnbaar nonchalant op een stoel gedrapeerd. Het grootste deel ligt op de grond, alsof iemand het heeft achtergelaten. De rug van de stoel verwijst naar de vorm van een luit. Aan de wand hangt een deel van een lijst. Stoel, fluwelen doek en lijst zijn de personages in een blauw geschilderd houten decor.

De titels houden dikwijls verband met literatuur, muziek en poëzie. *Tosca* verwijst letterlijk naar Puccini's opera, voor het eerst opgevoerd in 1900. De opera gaat over het offer dat een vrouw maakt voor haar geliefde en over het conflict tussen hoofd en hart. Centrale thema's zijn passie, haat, verleiding, verlangen, bedrog en hypocrisie. In het kunstwerk van Lili Dujourie zien we een paarse fluwelen stof opgespannen op een canvas. Bovenaan hangt een rode stof alsof het net opzij werd geschoven. Voor het doek staat een zwart volume. Een personage? Deelnemer of toeschouwer? Het zwarte volume is object en subject tegelijk. *Tosca* is een metafoor voor de illusie, het suggereert de aanwezigheid van iets dat er niet langer is.

Portret, 1987

Rozehoek, 1987

Aurora, 1987

Het materiaal marmer is ontegensprekelijk verbonden met de kunst van de renaissance, de barok en het classicisme. De sculpturen in marmer die Lili Dujourie creëert in de late jaren '80 zijn heel sober. Ze worden bevestigd aan de wand, het plafond of gaan een verbinding aan met de vloer waar ze zich voortzetten.

Aurora is een reconstructie van een sculptuur uit 1987 die verloren ging. Op de grond tegen de wand ligt een hoekige marmeren plaat, van waaruit een felgeel vlak vertrekt als een zonnestraal die zich een uitweg door de wand zoekt. De titel verwijst naar de Romeinse godin van de dageraad. Bij het krieken van de dag komt de godin tot leven en vliegt ze door de lucht om de komst van de zon aan te kondigen, een ritueel dat zich dag na dag herhaalt.

Portret nodigt je uit om het hoofd in de box te steken. Door de kleine spiegels aan de binnenkant van de box kan je jezelf zien kijken.

Mille et une nuit, 1993

Rond 1993 verschijnen de *Kabinetten*. Het zijn strenge zwart-metalen boxen of platen op fijne poten. *Mille et une nuit* is een tweeledige sculptuur met telkens aan een zijde van de zwarte metalen plaat een zacht, helderwit doek. De zijden met de doeken zijn naar elkaar gericht. Een conversatie tussen twee personages? Als je dichterbij komt, wordt het duidelijk dat het om een illusie gaat. De doeken zien er zacht uit, maar ze zijn gemaakt uit gips, de plooien zijn uitgehard en 'bevoren'. Deze werken verwijzen naar oude kunst – de zeventiende eeuwse stillevens met trompe-l'oeil – , maar hebben tegelijk een surrealistisch aura.

Opnieuw zijn er tegenstellingen aanwezig: verbergen en openbaren, hard en zacht, wit en zwart, streng en sensueel.

Eleonora, 2001

Lili Dujourie maakt een reeks portretten van vrouwen in fijne metaaldraad. Het zijn driedimensionale muurtekeningen waarin ze de menselijke energie herleidt tot een essentie van lijnen. De namen van de vrouwen verwijzen naar personages uit boeken. Wanneer je een boek leest, creëer je in je hoofd een beeld van het personage. Dit creatieve denkproces wil de kunstenaar voorstellen. Tegelijkertijd wil ze ook het karakter van een persoon visualiseren. Want het karakter kan je moeilijk waarnemen, aanraken of in beeld brengen. Aan de hand van een dynamisch kluwen van fijne metaaldraden tracht de kunstenaar karakter en denkproces toch uit te beelden.

Initialen der stilte, 2007

Les illusions de la mémoire, 2007

Memoires van de handen, 2007

Epigramme, 2008

Het oeuvre van Lili Dujourie draagt duidelijk een aantal kenmerken uit de muziek. Figuren, vormen, bewegingen die als een idee aanwezig zijn, keren regelmatig terug – in haar vroege minimalistische sculpturen, videowerk en latere sculpturen in klei. Het gaat steeds om het stollen en vertragen, stilstand en beweging, het onverwachte accent (syncope).

Voor *Memoires van de handen* drukt de kunstenaar haar handen, palmen, vingertoppen diep in de klei. Ze manipuleert de materie tot expressionistische abstract-figuratieve vormen waarin de afdruk van

haar handen zichtbaar blijft. Zo ontstaat er beweging in de klei, een beweging die geen verhaal vertelt maar wel een spoor van handeling nalaat. Opnieuw voelen we een tegenstelling: een tastend zoeken naar evenwicht versus een intens fysiek omgaan met de materie.

Ook voor *Initialen der stilte* componeert Lili Dujourie losse delen klei tot een vorm en een beweging. De organische vormen doen denken aan bladeren, potscherven of een ruggegraat. Het lijkt alsof ze zowel behoren tot de cultuur als tot de natuur. De suggestie is aanwezig, maar er blijft plaats voor fantasie.

Lili Dujourie presenteert de organische sculpturen op alle mogelijke dragers: een robuuste tafel van staal en hout, een houten MDF-plaat op de grond of een eenvoudig tegen de muur vastgevozen schap. Ook de patines en kleisoorten zijn verschillend. Zwarte, grijze of beige klei, in haar gedroogde oorspronkelijke kleur of in een gebakken toestand, soms geglaazuurd. Een overkoepelend idee in verschillende variaties. Door de grillige vormen ontstaan verrassende nuances van licht en schaduw.

Poëzie is steeds present, in de vormen, de bewegingen en de titels. Een *Epigram* is een kort en bondig gedicht met een woordspeling of een pointe. *Memoires van de handen* verwijst naar de gedachten of het geheugen die zowel de geest als de handen toebehoren. Het staat voor de indrukken van ervaringen eigen aan een persoon.

Il fait dimanche sur la mer, 2009
7 video's, duur: elk 24 uur

Voor de video-installatie *Il fait dimanche sur la mer* volgt Lili Dujourie het spel van eb en vloed op het strand, gefilmd vanuit haar appartement in Oostende. Zeven schermen tonen de bewegingen van de vloedlijn tijdens zeven dagen. Elke dag kan je naar een ander scherm kijken. Op dinsdag bijvoorbeeld is het tweede scherm actief, op donderdag het vierde. Wat je ziet, is eindeloze herhaling tussen opkomend en afgaand water, tussen licht en donker. Het verlaten strand wekt de indruk dat het in Oostende elke dag zondag is. Voor de titel inspireerde Lili Dujourie zich op een gedicht over de zee van Emile Verhaeren (1855-1916).

*Le vent subtil n'est que baisers;
Et les écumes,
Qui doucement échouent
Contre les proues
Ne sont que plumes:
Il fait dimanche sur la mer!*

Ballade, 2011

In haar meest recente werk *Ballade* focust Lili Dujourie zich op de geneeskundige krachten van bloemen en planten. Medicinale planten en kruiden kennen een lange geschiedenis in het Westen. De kennis werd overgeleverd door de Egyptenaren en verder ontwikkeld tijdens de Middeleeuwen. De Middeleeuwse kloosters hadden niet enkel een grote tuin of hortus, maar ook een geneeskrachtige kruidentuin,

gelegen naast de ziekenzaal of dokterswoning. De praktische en empirische kennis van de ziekenzorg werd mondeling doorgegeven of via illustraties en beschrijvingen van kruiden in boeken.

Lili Dujourie selecteert kruiden die in het Westen groeien sinds de Oudheid en nog steeds wijd verspreid en beschikbaar zijn, maar waarvan de culturele oorsprong niet meer kan achterhaald worden. De planten zijn er altijd al geweest. Elke sculptuur in papier-maché is gebaseerd op illustraties uit Middeleeuwse handschriften en uit botanische studies uit de periode van de Verlichting. De vormen zijn afgeleid van die delen van de plant, meestal bloesems, die gebruikt worden in de kruidenapotheek. Soms sterk uitgegroot. *Salvia* bijvoorbeeld wordt traditioneel gebruikt om angsten, verteringsproblemen en pijnlijke spieren te behandelen. Maar ook om verkoudheden en koorts te bestrijden. *Digitalis* (vingerhoedskruid) wordt genoemd bij de behandeling van hartproblemen. En *Helleborus Niger* (kerstroos), een heel giftige plant, werd gebruikt om een abortus in te leiden. De geneeskrachtige planten die Lili Dujourie heeft uitgekozen, zijn over het algemeen gekend. Maar de onderdelen van de planten waarvan de geneesmiddelen worden gemaakt – en die Lili Dujourie heeft uitgegroot – zijn veel minder gekend. Vandaag gebruikt meer dan 80% van de wereldbevolking een kruidenbehandeling om een ziekte te bestrijden. In niet-Westerse landen is deze natuurlijke geneeskunde algemeen geïntegreerd in de samenleving. In het Westen is er een herwaardering zowel in de farmaceutica als in de huiskamer.

Meander, 2009-2010

Meander is een reeks gemaakt uit papier-maché met fragmenten uit The Financial Times. De sculpturen staan rechtstreeks op de grond. Met de keuze van de krantenfragmenten verhaalt Lili Dujourie over de huidige economische crisis. De titel verwijst naar een verraderlijke wending waarin je leven plots kan terecht komen.

Jan Boeckhorst, Apollo en Python

Apollo en Python van de Antwerpse 17de-eeuwse meester Jan Boeckhorst uit de collectie van het MSK Gent toont een aantal opvallende overeenkomsten met het oeuvre van Lili Dujourie. Zo zijn er de opvallende opwaaiende, maar ook vrij hoekige en sculpturale drapering, de in het oog springende rode kleur ervan tegen een verder vrij monochrome achtergrond en de beweging. Er zijn ook enkele historische linken te leggen: het schilderij is eigenlijk een model voor de wandtapijtenreeks *De Geschiedenis van Apollo* die in 1660 tot stand kwam. Die laatste reden legt een mooi verband met Dujouries textiele werk.

Katinka Bock, Ballance, 2014

Net als Lili Dujourie speelt de Duitse kunstenares Katinka Bock (Berlijn, 1976) met de gegevens ruimte, tijd en evenwicht. Haar extreem sobere installaties en sculpturen bestaan uit eenvoudige en natuurlijke materialen, zoals klei, hout, zand of water, en alledaagse voorwerpen, zoals stoelen of citroenen. Ze kiest haar materialen op basis van kleur, karakter en primaire energie. Deze eigenschappen toetst ze af met de omgevende ruimte en met de andere objecten. Wanneer bijvoorbeeld de citroenen met het verstrijken van de tijd uitdrogen, verandert het evenwicht in de installatie.

